

OBSAH

V. Dujčiková: Návrh Michala Godru na jazykovednú terminológiu	321
Z trestnoprávnej terminológie	324
Z textilnej terminológie	323
Doplňky k Slovenskej botanickej nomenklatúre	330
J. Savuňák—K. Barna—P. Halagovec: Z rusko-slovenskej lekárskej terminológie	337

DISKUSIA

E. R. Meitner: Poznámky k anatomickej terminológii	342
--	-----

ZPRÁVY

E. R. Meitner: P. Popesko, Základy anatómie hospodárskych zvierat	344
J. Horecký: J. A. Kobzisty—V. V. Pruglo, Úspechy Čkalovohov kolchozu	346
M. Marsinová: Slovenská botanická nomenklatúra. Papraďorasty a semenné rastliny	349
Oprava	352

SLOVENSKÉ ODBORNÉ NÁZVOSLOVIE

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

ROČNÍK III — 1955 — ČÍSLO 11

Vydáva

Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Hlavný redaktor: dr. Ján Horecký

Tajomníčka redakcie: Margita Uhliarová

Redakčná rada: dr. Ferdinand Buffa, Viera Dujčiková, dr. Ján Horecký, Margita Uhliarová

Redakcia a administrácia: Bratislava, Klemensova 27

Vychádza mesačne raz

Ročné predplatné Kčs 24.—, jednotlivé číslo po Kčs 2.—

Predplácanie časopisu možno zastaviť len koncom kalendárneho roka

Novinové výplatné povolené Poštovým úradom Bratislava 2 pod číslom 231/prepr. 1955

Rukopis zadaný v septembri, vytičený v novembri 1955

Vytičili Polygrafické závody 2, Bratislava

Povolené výkonom PIO č. 12067/54-IV/2, A-5242*

NÁVRH MICHALA GODRU NA JAZYKOVEDNÚ
TERMINOLÓGIU

Viera Dujčiková

V štúrovskom období, ktoré znamená zásadný obrat vo vývine spisovnej slovenčiny, začal sa i sústavnejší rozvoj slovenskej jazykovednej literatúry. Objavujú sa slovenské gramatiky a iné jazykovedné publikácie a tým sa vytvárajú predpoklady i pre vývin slovenskej gramatickej terminológie. Nie je preto náhodné, že sa v tomto období začína venovať väčšia pozornosť i slovenskej jazykovednej terminológii a že sa stav tejto terminológie stáva i predmetom teoretických úvah.

O kritické hodnotenie slovenskej jazykovednej terminológie a o usmernenie jej ďalšieho vývinu pokúša sa najmä Michal Godra v článku *Náznačiny k názvosloviu do mŕvnice slovenskej patriacemu*, ktorý bol odtlačený na pokračovanie v časopise Soko! (V. roč., 1866).

Slovenská odborná terminológia mala v týchto časoch všetky typické znaky počiatočného obdobia svojho vývinu. Veľká väčšina termínov (a mnohé sa v tejto podobe zachovali dodnes) bola utvorená mechanickým poslovenčením cudzieho (nemeckého alebo latinského) termínu. Tak aj gramatické termíny bo i väčšinou kaily: *roditeľný pád* (z latinského *casus genitivus*), *časoslovo* (z nemeckého *Zeitwort*) a pod., pri tvorení ktorých sa samostatne nevyužívali domáce slovotvorné prostriedky, neprihľadalo sa na možnosti domáceho jazyka. Godra preto svoj kritický článok zameriava najmä na tento problém: „Pár pochopom v mŕvnici väčšiu významnosť majúciim zo slavianskeho stanoviska poznatný ráz na če. o vyrubif, uroben jo pokus v článku tomo.“ (*Náznačiny, Soko! V, 1866*).

Godra však hodnotí svoj článok veľmi skromne, keď ho pokladá len za pokus o riešenie slovotvorných problémov slovenskej gramatickej terminológie. Jeho príspevok je významný aj tým, že prezrádza autorovo hlbšie chápanie terminologickej problematiky. Z článku sa dozvedáme, že autor rešpektoval aj zásadu systematickosti termínov a kľádol dôraz na ich presnosť.

Godrove teoretické náhľady na slovenskú gramatickú terminológiu si bližšie osvetlíme krátkym rozborom termínov, ktoré v spomenutom článku uvádza ako svoje návrhy.

V snahe po presnosti a jednoznačnosti termínu a po odstránení mechanického kaľku z gramatickej terminológie navrhuje Godra aj taký základný názov, ako je *meno* (z lat. *nomen*), používaný ako nadradený pojem pre s'ovné druhy *podstatné meno*, *prídavné meno* a *zámeno*, nahradiť názvom *menovica*. Navrhovaný termín je utvorený podľa srbského vzoru *imenica* a má podľa Godru slúžiť na rozlíšenie medzi „menom“ v pôvodnom, vecnom význame a názvom pre s'ovné druhy.

Názov *podstatné meno* (*nomen substantivum*) by sa potom podľa Godroveho návrhu mal zmeniť na názov *podstatná menovica* alebo len krátko *podstatnica*. *Prídavné meno* (*nomen adjectivum*) by malo dostať presnejší názov *prídavná menovica* alebo *prídavnica* (tvar *prídavný*, *prídavné meno* pokladá za ne:právny, pretože „naráža na koreň dáviť“). Názov *všemeno*, *zámeno* (*pronomem*) navrhuje nahradiť názvom *zamenovica*. Proti názvu *všemeno* namieťa, že ani jedno pronomem nie je samostatné meno, a že ho len zastupuje; túto okolnosť vyjadruje len predpona *za-*.

Termín *sloveso* Godra veľmi schvaľuje, lebo sa odlišuje od názvu *s'ovo*. Preto ho stavia i pred Bernáčkov termín *časos'ovo*, ktoré je iba mechanickým prekladom nemeckého termínu *Zeitwort*.

Termíny *príslovka* i *príslovce*, zaužívané pre adverbium, pokladá za nepresné a navrhuje (zase v duchu svojich snáh o presnosť a odlišnosť) termín *pris'ovesica*, ktorý jednak dobre zapadá do systému názvov pre s'ovné druhy, jednak presnejšie vyjadruje postavenie adverbia, ktoré je najčastejšie pri s'love.

Pozoruhodné sú aj Godrove návrhy pre názvy pádov. Kalky *menovací pád*, *menovateľný pád*, ktoré nedostatočne vyjadrujú funkciu nominatívu, navrhuje Godra nahradiť termínom *podmetový pád*, pretože podmet vety je pravidelne v tomto páde. Pre akuzatív zase navrhuje názov *predmetový pád*, ebo e:pisie zapadá do systému pádov a je prízračnejšie a presnejšie ako úzky názov *vinitel'ný pád*, ktorý je ka kom latinského názvu *casus accusativus*. Godra nesúhlasí ani s názvom *roditeľný pád* pre genitív. Pokladá ho za „úzkoprsé pos'edovanie latinského názvu“. Ako náhradu zaň navrhuje trocha ume e znejúci, a e vý:tižný termín *odvis'ostný pád*. Svoj návrh podopiera tvrde-

ním, že toto pomenovanie dobre vyjadruje „odvis'osť podmetu alebo predmetu od podstatnice v genitíve stojacej“. Pre datív navrhuje Godra prílehavý názov *smereový pád*, pretože používaný názov *dávajúci pád* (lat. *casus dativus*) podľa Godrovej mieny vyjadruje veľmi úzko funkciu tohto pádu vo vete. Slovenskú podobu vokatívu *vo'ojúci pád* navrhuje spresniť na *volací pád*. Pri navrhovaní názvov *sodružiaci pád* za *casus sociativus* a *nástrojový pád* za *casus instrumentalis* snaží sa Godra o diferenciaciu oboch pojmov.

Snaha po systematickosti slovenskej gramatickej terminológie charakterizuje aj Godrove návrhy pre názvy vetných členov.

Analogicky k názvom *podmet* a *predmet* navrhuje Godra názov *prímet* pre substantivum appositum, pretože je to „podstatnica, ktorú podmet alebo predmet podriadený býva, a ebo tvorí časťku ce'ku, kam podmet alebo predmet patrí“. Kritike podrobuje aj názvy zaužívané pre predikát, ktorých bolo niekoľko. Názvy *výrok* a *prísudok* podľa Godru neobstávajú, pretože „narádzajú na prísosť výpovedi sudcovskej“, názov *orek* zavrhuje pre neprilehavú predponu. S termínom *prímet* ne: súhlasí pre koreň *-met-*, navrhuje ho však pre substantivum appositum. Za najprilehavejší s'ovenský termín pre predikát pokladá *vývet*, pretože koreň tohto názvu súvisí s tým istým základom ako názov *вета*.

Za nevhodné pokladá s'ovenské názvy *spona*, *spojka*, ktoré sa zaužíva i za lat. názov *copu'a*. Termín *spona* sa podľa Godru nehodí preto, že ko iduje so s'ovom *spinka*. Termín *spojka* navrhuje ponchať pre označenie slovného druhu na spájanie s'ov alebo viet. Pre kopu u sa mu zdá byť veľmi prílehavým názov *spojivo*, lebo „duchovne spája vývet s podmetom tak, ako zasa spojido je hmotný prostriedok dve telesá dov:dna s'lučujúci“.

Zaujímavo rieši Godra niektoré terminologické problémy v hlásokovi. Rázne odmieta názvy *samohláska*, *spouh'áska*, pretože vidí v nich iba pos'ovenčené nemecké termíny *Sebstlaut* a *Mitlaut*. Pre vokál, ktorý podľa jeho s'ov „samohláskou nazývať je ce:kom zbytočno“, navrhuje jednoducho názov *hláska*. Názov *spouh'áska*, ktorého tvorenie pokladá za nes'ovenské, navrhuje nahradiť originálnym termínom *zvučka*. Zmena jednej samohlásky na inú v koreni toho istého s'ova, nem. *Um aut*, by sa potom vo'a'o *preh'áskovanie* a zmena spouh'ások by sa nazývala *prezvučkovanie*.

Godra má výhrady aj proti termínom *s'abika*, *sy'aba*. Pokladá ich za nie dosť zrozumiteľné, najmä pre žiakov, a na-

vrhuje za ne názov *zložka* (*zložkovat'*), ktorý je podľa jeho názoru presnejší (nie je však jednoznačný).

Snahu po spresnení niektorých termínov vidíme aj z návrhu *hrtaňové zvučky* miesto *hrdeľné*. Oporu pre svoje tvrdenie má Godra v latinskom názve týchto hlások — *gutturales* (*guttur* = *hrtan*). Ak by sa mal nazývať tieto hlásky *hrdeľnými*, musel by byť ich latinský názov odvodený od slova *collum* (*collum* = *hrdlo*).

Za nepresný právom pokladá Godra aj názov *deťačí rod* pre genus neutrum. Tu Godra správne poznamenáva, že pri slove *dieťa* je gramatický rod v rozpore s prírodným rodom, preto navrhuje pre neutrum názov *slovoový rod*, ktorý je skutočne neutrálny.

Treba však ľutovať, že Godra vo svojej snahe o presnosť a zrozumiteľnosť termínov nebol dost dôsledný. Niektoré jeho návrhy totiž svedčia skôr proti tejto snahe. Nemožno napr. jeho návrhy *kosmovoetiaci spôsob* (konjunktív), *poťahmä zámenovica* (pronomon reatívum), *súčastníka* (participium) alebo dokonca *rotná zvučka* (labiála) pokladať za najšťastnejšie.

Všetku však musíme hodnotiť Godrovu teoretickú náhľadu na slovenskú gramatickú terminológiu kladne. Mnohé z jeho navrhovaných termínov, tvorených v súhlase s požiadavkami systémovosti, presnosti a jednoznačnosti, sú reálne a teda prijateľné. Pravda, za dnešného stavu nemožno pomýšľať na zavádzanie Godrových návrhov, lebo terazšie názvy sú utvorené už d'hou tradíciou. V štúrovskom období neboli zase pre ich prijatie priaznivé podmienky, jednak preto, že štúrovská slovenčina neznamenala také úplné zrevoľucionizovanie slovenčiny sa obohacoval väčšinou ľudovými prvkami alebo sa preberalo z češtiny), jednak pre nepriaznivé pomery, ktoré nastali v slovenskej vedeckej literatúre koncom minulého storočia.

Z TRESTNOPRÁVNEJ TERMINOLÓGIE

preterintencionálne delikty

v buržoáznom trestnom práve delikty, pri ktorých vinník zodpovedá za nim spôsobený ťažší výsledok, než aký — čo aj len eventuálne — zamýšľal spôsobiť

príčinný vzťah = kauzálny vzťah = kauzálny nexus

vнутorná vzájomná objektívna súvislosť medzi konaním a jeho následkom

pokus

konanie nebezpečné pre spoločnosť, uskutočňované v úmysle naplniť znaky skutkovej podstaty trestného činu alebo priestupku, ktorým nedôjde k naplneniu niektorej z nich.

prípravné konanie

konanie smerujúce k uskutočneniu deliktu, nedosahujúce ani hranice pokusu, ale presahujúce púhy prejav rozhodnutia spáchať delikt

absolútne nespôsobilý pokus

v buržoáznom práve trestný čin vykonaný prostriedkami, o ktorých sa páchateľ domnieva, že sú spôsobilé na konanie trestného činu, hoci objektívne spôsobilé nie sú

relatívne nespôsobilý pokus

v buržoáznom práve trestný čin vykonaný prostriedkami, o ktorých sa páchateľ domnieva, že sú spôsobilé na vykonanie trestného činu, hoci sú spôsobilé iba za daných okolností

účinná lútosť

páchateľom urobené dobrovoľné zamedzenie alebo napravenie škodlivých následkov trestného činu alebo jeho dobrovoľné oznámenie v čase, keď sa škodlivému následku mohlo zabrániť; pri niektorých trestných činoch spôsobuje zánik trestnosti

trestné právo

súhrn právnych noriem upravujúcich spôsob a podmienky trestania štátom

trestné právo hmotné

súhrn právnych noriem ustanovujúcich, ktoré konania sú trestné a akými trestami

trestné právo hmotné súdne (justičné)

trestné právo hmotné, ktorého výkon je zverený výlučne súdom, prokuratúre a ich orgánom

trestné právo hmotné správne (administratívne)

trestné právo hmotné, ktorého výkon je zverený správnym orgánom (spravidla národným výborom); toto právo určuje, ktoré konania sú trestné ako priestupky; podľa zák. 102 Zb. môžu o priestupkoch konať aj súdy

delikt

zavinené protiprávne konanie alebo opomenutie, ktoré sa stíha trestným súdom (trestný čin) alebo administratívnym (priestupok)

trestný čin (podľa trestného zákona)

pre spoločnosť nebezpečné konanie, ktorého výsledok uvedený v zákone páchateľ zavinił (§ 2 fr. z.)

priestupok

konanie, ktoré má pre spoločnosť menšiu nebezpečnosť než trestný čin a ktoré je trestné podľa trestného zákona správneho

politické delikty

v buržoáznom trestnom práve delikty, ktoré podľa svojej povahy a podľa okolností, za ktorých boli spáchané, svedčia o snahe páchatela vykonať vplyv na usporiadanie vecí verejných

tlačové delikty

v buržoáznom práve delikty spáchané obsahom tlačiva alebo porušením pravidiel o vydávaní tlačív

všeobecné delikty

delikty, ktorých páchatelom môže byť každá trestnoprávna zodpovedná osoba

zvláštne delikty

delikty, ktoré môžu spáchať len osoby s určitou vlastnosťou (rodíčka voči svojmu dieťaťu, tehotná voči plodu, dlžník voči veriteľovi)

stavovské delikty

zvláštne delikty, ktoré môžu spáchať len osoby zastávajúce určitú funkciu (verejný činiteľ, lekár a pod.)

úradné delikty

zvláštne delikty, ktoré môžu spáchať len osoby postavené v určitej úradnej funkcii (napr. splnomocnenec štátu)

vojenské delikty

zvláštne delikty, ktoré môžu spáchať len vojenské osoby alebo osoby patriace k ozbrojeným útvarom

subjekt deliktu

ten, kto spáchal delikt

zásada individuálnej trestnej zodpovednosti

zásada, že každá osoba je zodpovedná len za svoj delikt

zásada kolektívnej trestnej zodpovednosti

zásada, podľa ktorej za delikt jedného člena kolektívu zodpovedajú trestne aj ostatní členovia tohto kolektívu

zásada trestnej zodpovednosti právnických osôb

zásada, podľa ktorej možno trestať aj právnickú osobu (napr. majetkovými trestami); v našom práve neplatí, ale poznáme zásadu ručenia právnických osôb za peňažný trest

trestnoprávna príčetnosť

spôsobilosť subjektu rozpoznať nebezpečnosť konania pre spoločnosť a konanie ovládať

rozpoznávacía spôsobilosť

schopnosť rozumu rozpoznať nebezpečnosť konania pre spoločnosť

určovacía spôsobilosť

schopnosť vôle ovládať konanie

duševná porucha

porucha mysle alebo vedomia, trvalá alebo dočasná, ktorá ovplyvňuje, prípadne úplne vylučuje trestnoprávnu zodpovednosť subjektu

lucida intervalla = jasné chvíle

stav prechodného zániku duševnej poruchy

amnézia

medzera v pamäti zakaľujúca upomienku na čin

dolus koloratus

úmysel, pri ktorom trestný výsledok je priamo účelom konania

kvalifikovaný úmysel

úmysel, pri ktorom sa skladá dôraz na špeciálnu poškodeniu (ublíženiu na zdraví svedkovi za jeho svedeckú výpoveď)

nedbanlivosť

forma zavinenia, pri ktorej vinník trestný výsledok nechce, ale jeho možnosť predvída a bez primeraných dôvodov sa spolieha, že ho nespôsobí, alebo pri ktorom síce ani možnosť trestného výsledku nepredvída, avšak ju podľa svojich pomerov a okolností predvídať mohol (porov. § 3 ods. 2 tr. z. a § 4 ods. 3 tr. z. p.)

vedomá nedbanlivosť

druh nedbanlivosti, pri ktorej vinník možnosť trestného výsledku predvída, ale bez primeraných dôvodov sa spolieha, že ho nespôsobí

nevedomá nedbanlivosť

druh nedbanlivosti, pri ktorej vinník možnosť trestného výsledku nepredvída, hoci to podľa svojich pomerov a okolností predvídať mohol

hrubá nedbanlivosť (culpa lata, luxuria)

vyššia miera nedbanlivosti

fahká nedbanlivosť (culpa levis, negligentia)

nižšia miera nedbanlivosti

tlačová nedbanlivosť

zanedbanie povinné starostlivosti zo strany orgánov zodpovedajúcich za obsah tlačiva, ktorým bol spáchaný delikt

náhoda

výsledok bez zavinenia

nižšia nedbanlivosť

(v zmysle tr. práva správneho) nezachovanie opatrnosti, akú spoločnosť od vinníka vyžaduje

vina

uskutočnenie všetkých znakov deliktu

skutková podstata

súhrn zákonných znakov deliktu

zavinenie

zlý úmysel alebo nedbanlivosť pri spáchaní deliktu

úmysel (dolus)

forma zavinenia, pri ktorej vinník trestný výsledok chce alebo aspoň je uzromený s možnosťou jeho uskutočnenia (porov. § 3 tr. z. a § 4 ods. 2 tr. z. p.)

priamy úmysel (dolus directus)

druh úmyslu, pri ktorom vinník trestný výsledok chce

nepriamy úmysel (dolus indirectus)

v buržoáznom trestnom práve druh úmyslu, pri ktorom vinník koná, chcúc spôsobiť určitý trestný výsledok, nie však ďalší trestný výsledok, ktorý z konania tohto druhu typicky vzniká a ktorý skutočne spôsobí

eventuálny úmysel (dolus eventualis)

druh úmyslu, pri ktorom vinník je s možnosťou uskutočnenia trestného výsledku uzromený

dolus superveniens (subsequens)

dodatočné schválenie nezavineneho výsledku (nie je trestné)

dolus antecedens

úmysel pojatý pred deliktom, resp. pri delikte

dolus praemeditatus

úmysel vopred uváženy (napr. podľa § 278 býv. uh. tr. z.)

dolus repentinus (affectus, impetus)

úmysel pojatý v prudkom pohnutí mysli, v rozčúlenosti

Subkomisia pre trestnoprávu terminológiu

Z TEXTILNEJ TERMINOLÓGIE

Pletacie stroje.

anglický stávk

ručný plochý pletací stroj pracujúci s jednou ihlou

automatický uberací prístroj

prístroj na pletacom stroji na uberanie šírky pleteniny

hubnový stávk

stávk, v ktorom sa riadok tvorí na hubne

celoprehodený chyt

úkon, pri ktorom sa viaže nit' cez dve očka

cín

určitý počet ihál zaliatých v cine, rôzny podľa strojov

číslo stroja

pomer počtu ihál na určitú dĺžku

druhý odhod

pracovný proces stávkového stroja, pri ktorom sa vyrovnávajú očká dutá ihla

ihla s dutým stvolom, cez ktorý prechádza jazýček ihly

dvojihlová uberačka

uberačka s dvoma ihlami

dvojložkový pletací stroj

pletací stroj s dvoma lôžkami

dvojložkový plochý záťažný stávk = Pagetov stávk

záťažný stávk s dvoma lôžkami: zvislým a vodorovným

dvojložkový rašel

osnovný plochý chytový pletací stroj s dvoma lôžkami

dvojstranný chyt

väzba pleteniny s chytovými slučkami na líčnej a rubovej strane

dvojvalcový pletací stroj

pletací stroj s dvoma valcami nad sebou (len na pančuchy)

háčik jazýčkovej ihly

zahnutá časť pletacej ihly

háčiková ihla

pletacia ihla používaná na stávkoch

hlava ihly

horná časť háčikovej ihly

hrdlo platiny

na ručnom záťažnom stávku časť medzi stvolom a nosom platiny

hrebek

súčasťka potrebná na začatie pletenia na stroji

hrebek s petinetovými ihlami

hrebek slúžiaci na prenášanie očiek na kotónových strojoch

chyt

úkon, pri ktorom ihla len zachytí slučku a nevytvorí nové očko

chytové slučky

neúplné očká pri chyte

chytové zimky

zámek, na ktorom vysúvače majú pohyblivý vrchol

ihlová fontúra

kovová platňa, na ktorej sú osadené ihly

ihlové drážky

vyfrézované časti v ihlovom valci alebo vo fontúre, do ktorých sa ukládajú ihly

ihlové lôžko

lôžko, v ktorom sú osadené ihly

ihlové perka

súčiastky ihlového lôžka, slúžiace na zaradovanie ihál do pracovnej činnosti

ihlový rozstup, nepr. ihlová rozteč

vzdialenosť od osi jednej ihly k osi druhej ihly

ihlový tanier

vrchná časť ihlového valca na dvojlôžkových pletacích strojoch

ihlový valec

kovový valec, na ktorom sú ihly osadené v plášti valca pozdĺž jeho osi

ihlový veniec

kruh, na ktorom sú ihly osadené do stredu

ihlový zámok

súčiastka pletacieho stroja, ktorá usmerňuje pohyb ihál

ihlový záver

lišta držiaca ihly v drážkach ihlovej fontúry

kotónový stávk

mechanický plochý pletací stroj pracujúci s jednou ihlou

poloprehođený chyt

úkon, pri ktorom sa viaže niť cez každé druhé očká

prvý odhod

pracovný proces stávkového stroja, pri ktorom sa tvoria očká

stávkové ihly

ihly s háčikom

šikmá ihlová fontúra

ihlová fontúra na plochých pletacích strojoch

vodorovná ihlová fontúra

ihlová fontúra na záťažných stávkoch

zvislá ihlová fontúra

ihlová fontúra na kotónových strojoch

Komisia pre textilnú terminológiu

DOPLNKY K SLOVENSKEJ BOTANICKEJ NOMENKLATÚRE

Uverejňujeme zoznam tých rodových názvov, ktoré boli v *Slovenskej botanickej nomenklatúre* (Bratislava 1954) v porovnaní so slovenskými názvami v *Dostálovej Kočetine* (Praha 1950) upravené alebo zmenené. V prvom stĺpci sú názvy z *Dostála*, v druhom názvy zo *Slovenskej botanickej nomenklatúry*, v treťom názvy latinské.

ageratum

agerátum

Ageratum

ajbiš

šbiš

Althaea

andromeda

androméda

Andromeda

anjelika

angelika

Angelica

archanjelika

archangelika

Archangelica

áronokvetné

áronokveté

Arales

asparagus

asparágus

Asparagus

astrokvetné

astrokveté

Astrales

bazela

bazela

Basella

baselovité

bazelovité

Basellaceae

basia

bassia

Bassia

bedrovník

bedrovník

Pimpinella

bergenia

bergénia

Bergenia

bertramka

anacyklus

Anacyclus

bigonia

bigónia

Bigonia

bľakstonka

bľakstónia

Blackstonia

boľševník obyčajný

boľševník boršč

Heracleum spondylium

borievka kláštorská

borievka metata

Juniperus sabina

borovica lesná

borovica sosna

Pinus silvestris

boryt

farbovník

Isatis

bowlesia

bovlézia

Bowlesia

brotinka

krucianela

Crucianella

bršlenokvetné

bršlenokveté

Celastrales

buxusček

buxusček

Chamaebuxus

bukokvetné

bukokveté

Fagales

bukvica

betonika

Betonica

burákovité

borákovité

Boraginaceae

cezmina

cezmina

Ilex

cezminovité

cezminovité

Illiciaceae

cezalpinovité

cezalpinovité

Caesalpiniaceae

cistokvetné

cistokveté

Cistales

černucha

černuška

Nigella

červený smrek

smrekovec

Larix

čilimník

zanováť

Cytisus

dantonía

dantónia

Danthonia

deutzia

trojpek

Deutzia

deväťsil

deväťsil

Petasites

dívizna

dívazol

Verbascum

drobnobýľ

drobnobýľ

Aphanes

dvojsemá

dvojradovka

Diploxaxis

dymica

chochlačka

Corydalis

dyvor

jež

Astrodaucus

dyvorec

ježec

Caucalis

forsythia

forsythia

Forsythia

fyzokarpus

tavoľa

Physocarpus

gayovka

gayovka

Neogaya

gilia	gilia	Gilia	krivatec	krivec	Gagea
ginkga	ginkyá	Ginkgoimae	kyčienica	zubačka	Dentaria
ginkgo	ginkyo	Ginkyo	kyprina	vřbovka	Epilobium
ginkgokvetné	ginkyokveté	Ginkyoales	kyprinka	vřbka	Chamaenerium
ginkgovité	ginkyovité	Ginkyoaceae	faliokvetné	faliokveté	Liliales
grindelia	grindelia	Grindelia	lamarchia	lamarkia	Lamarckia
hamamelokvetné	hamamelokveté	Hamamelidales	lekoric	sladké dřevko	Glycyrrhiza
hladýš	lazerník	Laserpitium	leskoplod	leskoplod	Heliosperma
hladýšovec	lazerníkovec	Siler	ličidlokvetné	ličidlokveté	Phytolacales
hlodáš	ulex	Ulex	lipnicokvetné	lipnicokveté	Poales
hólnica	hořníčka	Oreochloa	loganikokvetné	loganikokveté	Loganiales
hrobeňatka	hrobeňatka	Dactyloctenium	lopuštik	lopušik	Lappula
hulevník	hulavník	Sisymbrium	loptovka	loptovka	Pilularia
hulevníkovec	hulavníkovec	Chamaepilium	řubovník	řubovník	Hypericum
hydozel	arábka	Aralis	řubovníkovec	řubovníkovec	Hypericales
hydozeliček	arábovka	Arabidopsis	řubovníkovité	řubovníkovité	Hypericaceae
cheir	cheirant	Chairanthus	řufok vaječplodý	řufok bakažán	Solanum melongena
chmerok	sklerant	Scleranthus	mačací chvost	myší chvost	Achillea
chvojníkovec	chvojníkovec	Ephedrales	madia	madia	Madia
ihličnaté	ihličiny	Coniferae	magnolia	magnolia	Magnolia
ibiš	ibištek	Hibiscus	magnoliovitě	magnoliovitě	Magnoliaceae
iskerníkovec	iskerníkovec	Ranunculales	mahonia	mahonia	Mahonia
jahoda mořusová	jahoda drůzavica	Fragaria moschata	makokvetné	makokveté	Papaverales
jahoda zeřená	jahoda trávnic	Fragaria viridis	marenokvetné	marenokveté	Rubiales
jasen	jaseň	Fraxinus	marhula obyčejná	marhula	Armeniaca
jazyčník	jazyčkovec	Himantoglossum	marsilea	marsilea	Marsilea
jedlokvetné	jedlokveté	Abietales	marsiliovare	marsiliovare	Marsileales
ježkatec	ježatec	Echinocystis	materka	meringia	Moehringia
kaderavec	kučeravec	Cryptogramma	mavuň	kontrantus	Kontrantus
kakile	kakila	Cakile	medovník	medovník	Melittis
kaukliařka	čarodejka	Mimulus	merlík	merlík	Chenopodium
keria	kerria	Kerria	merlíkovité	merlíkovité	Chenopodiaceae
kernerka	vápnička	Kernera	mertenska	mertenska	Mertensia
konitřud	graciola	Gratiola	mlečnickokvetné	mlečnickokveté	Euphorbiales
konope	konop	Cannabis	modřinec	modřinec	Muscati
kopyšník	hedysartum	Hedysarum	moenchia	menchia	Moenchia
kosatka	ragadiolus	Rhagadiolus	mochna	nátržník	Potentilla
kostival	kostihoj	Symphytum	mrkvokvetné	mrkvokveté	Daucales
kostravo-mätonoh	kostravomätonoh	Festulolium	mydeľnikokvetné	mydeľnikokveté	Sapindales
köprovníček	köprovník	Meum	mydeľnikovité	mydeľnikovité	Sapindaceae
krajka	dvojzubec	Carpesium	myrtokvetné	myrtokveté	Myrtales
krásnoočko	kráska	Cereopsis	myšací chvostík	myšací chvostík	Myosurus
křídlostruk	pařadenec	Tetragonolobus	nohoplodec	hadí koreň	Arachnosperrum

nonea
 nócovka
 nócovkovité
 olešník
 olivokvetné
 olovníkokvetné
 opuncíokvetné
 orechokvetné
 orliček
 pafialôčka
 pajasen
 pakostokvetné
 pampeliška
 pandanokvetné
 papradina
 parasca (pakmín)
 parnasia
 paštrnák
 paulovnica
 plamenica
 plavun
 plavune
 plavúnka
 plavunkovité
 plavunky
 plavuňotvaré
 plavuňovité
 plošticosemä
 podražokvetné
 podražcovité
 podražec
 prasličky
 prílbica šalamúnok
 prlina
 prvosienskvetné
 pupencokvetné
 puškinia
 radyk
 rancesnak
 rasca (kmín)
 rastliny cievnaté

 razilka

ostreň
 nocovka
 nocovkovité
 oľšovník
 olivokveté
 olovníkokveté
 opuncíokveté
 orechokveté
 orliček
 pafialka
 pajaseň
 pakostokveté
 pápavec
 pandanokveté
 papradovec
 parasca
 parnassia
 paštrnák
 pavlovnica
 flox
 plavuň
 plavúne
 plavúnka
 plavúnkovité
 plavúnkotvaré
 plavuňotvaré
 plavuňovité
 plošticosemä
 vĺkovokveté
 vĺkovcovité
 vĺkovec
 prasličkotvaré
 prílbica modrá
 prhlca
 prvosienskveté
 pupencokveté
 puškinia
 chondrilla
 cesnačka
 rasca
 rastliny listnatoosové
 (rastliny cievnaté)
 razilka

Nonea
 Mirabilis
 Mirabilaceae
 Selinum
 Oleales
 Plumbaginales
 Opuntiales
 Juglandales
 Aquilegia
 Jonopsidium
 Ailanthus
 Geraniales
 Leonodon
 Pandanales
 Polystichum
 Ammi
 Parnassia
 Pastinaca
 Paulownia
 Phlox
 Lycopodium
 Lycopodiinae
 Selaginella
 Selaginellaceae
 Selaginellales
 Lycopodiales
 Lycopodiaceae
 Cerispermum
 Aristolochiales
 Aristolochiaceae
 Aristolochia
 Equisetales
 Aconitum napellus
 Lycopsis
 Primulales
 Convolvulales
 Puschkinia
 Chondrilla
 Alliaria
 Carum
 Cormophyta

 Aposeris

rdesno
 rdesnovité
 rešetliakokvetné
 režuča
 ribezla
 rochelia
 rudavcovité
 rudavec
 ružokvetné
 salvinia
 salviniotvaré
 salviniovité
 samopáč
 santalokvetné
 saracenkvetné
 sasanka
 sazaník
 sazaníkovité
 senenka
 siverzia
 skopolia
 skorocelokvetné
 slaný byl
 slanorožtek
 slezinnica
 slezokvetné
 smrek Pančícov
 smrekovec
 soľníčka
 srastenokorunné
 srpok
 stuhlík
 svätolen
 sväzenka
 svetlík
 svíba
 šachorokvetné
 šater
 škľabinček
 škľabinec
 šmel
 šmelokvetné
 šmelovité

stavikrv
 stavikrvovité
 rešetliakokveté
 žerucha
 ribezla
 rochelia
 červenavcovité
 červenavec
 ružokveté
 salvinia
 salviniotvaré
 salviniovité
 monolepis
 santalokveté
 saracenkveté
 veternica
 kalykant
 kalykantovité
 senenka
 kuklika
 skopolia
 skorocelokveté
 slanobyľ
 slanorožec
 slezinnica
 slezokveté
 smrek omorika
 pasmrekovec
 soľanka
 srastenolupienkové
 kosienka
 leknicia
 santolina
 facélia
 svetlík
 svíb
 šachorokveté
 gypsomilka
 papyštek
 papulka
 okrasa
 okrasokveté
 okrasovité

Polygonum
 Polygonaceae
 Rhamnales
 Lepidium
 Ribes
 Rochelia
 Potamogetonaceae
 Potamogeton
 Rosales
 Salvinia
 Salviniales
 Salviniaceae
 Monolepis
 Santalales
 Sarraceniales
 Anemone
 Calycanthus
 Calycanthaceae
 Trigonella
 Sieversia
 Scopolia
 Plantaginales
 Salsola
 Salicornia
 Chrysosplenium
 Malvales
 Picea omorika
 Pseudolarix
 Samolus
 Metachlamydae
 Serratula
 Nuphar
 Santolina
 Phacelia
 Euphrasia
 Cornus
 Cyperales
 Gypsophila
 Chaenorhinum
 Antirrhinum
 Butomus
 Butomales
 Butomaceae

šťav	šťiav	Rumex
šťavík	šťiavík	Oxyria
tavola	tavoľník	Spiraea
tekvicokvetné	tekvicokveté	Cucurbitales
tetlucha	tetucha	Aethusa
timoj	lazer	Laser
tisokvetné	tisokveté	Taxales
tremdava	jasenec	Dictamnus
trýzeľ	horčičník	Erysimum
trýzeľka	syreňa	Syrenia
turan	turica	Erigeron
turgenia	turgenia	Turgenia
udatna	udatník	Aruncus
upolín	žltchlav	Trollius
úpor	elatinka	Elatine
úrazník	machovička	Sagina
vika	vika (fadník)	Vicia
vikokvetné	bôbokveté	Fabales
vikovité (Viciaceae)	bôbovité	Fabaceae
višňa turecká (Prunus cerasus)	višňa mahalebka	Cerasus mahaleb
vítod	horčinka	Polygala
vítodovité	horčinkovité	Polygalaceae
vřbokvetné	vřbokveté	Salicales
vřesovcovkvetné	vřesovcovkveté	Ericales
vřtaváčokvetné	vřtaváčokveté	Orchidales
wilemetka	wilemetka	Wilemetia
wistaria	wisteria	Wisteria
zábělník	nátržnica	Comarum
zápalica	veterník	Iscopyrum
zimolez	zemolez	Lonicera
zimolezovité	zemolezovité	Loniceraceae
zinia	zinia	Zinia
zlatý byl	zlatovýl	Solidago
zvončekokvetné	zvončekokveté	Campanunales
žežulna	kukučina	Cuscuta
žežulinovité	kukučinovité	Cuscutaceae
žihľavokvetné	žihľavokveté	Urticales
žltucha	žltuška	Thalictrum

Z RUSKO-SLOVENSKEJ LEKÁRSKEJ TERMINOLÓGIE

Ukážka z pripravovaného Veľkého rusko-slovenského lekárskeho slovníka

БАБКА ¹ , -и,	f pôrodná baba, pôrodná asistentka
повивальная б.	zest. pôrodná baba (obstetrix)
б. повитуха	zast. pôrodná baba, obstetrix
БАБКА ² , -и,	f (vet.) sponka, sp-nková kost' (phalanx prima)
крутая б.	strmá sponková kost' (exteriér koňa)
БАБКА ³ , -и,	f bábovka
рисовая б.	náкуп
БАБНИ ИАТЬ, -чаю, -чаешь	nedok. hov. pomáhať pri pôrode
БАБОЧКИ, ек,	pl. (ent.) motýle (Lepidoptera)
ночные б.	mory nočné (Noctuidae)
сумеречные б.	lišaje (Sphingidae)
БАБОЧНИЦЫ, -иц,	pl. (zool.) Psychodidae
БАБОЛЬНИК, -а	m (bot.) bavlník (Gossypium)
БАГНОВКА, и,	f (bot.) šucha (Empetrum L.)
б. чёрная	šucha čierna (Empetrum nigrum L.)
БАГРОВЫЙ alebo БАГРЯННЫЙ	hlbokočervený
БАДЯГА, -и,	f (zool.) hubka jazerná (Spongilla fluviatilis Lieberk., Spongilla lacustris Carter.)
БАЗА, -ы,	f 1. báza, základ; (voj. med.) základňa; stredisko, 2. (chem.) zásada
госпитальная б.	nemocničná základňa
курортно-санитарная б.	rekreačné a liečebné stredisko
спортивная б.	športové stredisko
продуктовая б.	potravinová základňa
физикультурная б.	telovýchovné stredisko
экспериментальная б.	(biol.) pokusná základňa
б. пит-ния	(voj. med.) zásobovacia základňa
БАЗАЛИОМА, -ы,	f bazalióm, bazocelulárny karcinóm (basalioma, carcinoma basocellulare)
БАЗАЛЬНОКЛЕТОЧНЫЙ	(hist.) bazálnobunkový, bazocelulárny (basocellularis)
БАЗАЛЬНЫЙ	bazálny (basalis)

БАЗЕДОВИЗМ, -а, m basedowizmus
БАЗИДИЯ, -ии, f (biol.) basidium (basidium)
БАЗИХРОМАТИН, -а, m (hist.) bazichromatin
БАЗОФИЛ, -а, m (hem.) bazofil, bazofilný leukocyt
БАЗОФИЛИЯ, -ии, f bazofilia (basophilia)
БАЗОФИЛЬНЫЙ bazofilný (basophilus)
БАЗОЦЕЛЛУЛЯРНЫЙ bazocelulárny, bazálnobunkový (basocellularis)
БАЙНЕ neskl. Baynet (meno)
БАЙКА, -и f len. sg. flanel
БАЙНБРИДЖ, -а, m Bainbridge (meno)
БАКАУТ, -а, m (bot.) gvajak (Guajacum officinale)
БАКАУТОВЫЙ gvajakový
БАЛАЖАН, -а, m (bot.) ľufok baklažán (Solanum melongena L.)
БАКПРЕПАРАТ, -а m екр. (БАКТЕРИАЛЬНЫЙ ПРЕПАРАТ) bakteriový preparát
БАКТЕРИАЛЬНЫЙ alebo **БАКТЕРИЙНЫЙ** bakteriový, bakteriologický, bakteriálny, bakteriický
БАКТЕРИЕМИЯ, -ии, f alebo **БАКТЕРИЭМИЯ**, -ии, f bakteriémia (bacteraemia)
БАКТЕРИЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь nedok. i dok. nakaziť baktériami
БАКТЕРИОЗ, -а m bakterióza (bacteriosis)
БАКТЕРИОЛОГИЯ, -ии военная б. f bakteriológia
БАКТЕРИОСТАЗ, -а, военная б. f bakteriostáza
БАКТЕРИОУБИЮЩИЙ špeciálna bakteriológia
БАКТЕРИОФАГ, -а, m, аннаробный б. baktericídny (ničiaci baktérie)
БАКТЕРИОФАГ, -а, m, дизентерийный б. bakteriofág (Bacteriophageum) anaeróbny bakteriofág
БАКТЕРИОФАГ, -а, m, дизентерийный б. dysenterický bakteriofág (Bacteriophageum dysentericum) polyvalentný bakteriofág
БАКТЕРИОФАГ, -а, m, дизентерийный б. proteový bakteriofág
БАКТЕРИОФАГ, -а, m, дизентерийный б. ručovyanový bakteriofág
БАКТЕРИОФАГ, -а, m, дизентерийный б. cholерový bakteriofág (Bacteriophageum cholericum)
БАКТЕРИУРИЯ, -ии, f bakteriúria (bacteriuria)
БАКТЕРИЦИД, -а, m (farm.) baktericíd (Bactericidium)

БАКТЕРИЯ, -ии, f častejšie **БАКТЕРИИ**, -ий, pl. азотфиксирующая б. водоросная б. гнилостная б. гноеродная б. гримотнищательная б. денитрифицирующая б. истинная молочнокислая б. кислотоупорная б.

кишечно-тифозная б.
 маслянокислая б.
 молочнокислая б.
 нитратная б.
 светящаяся б.

сероводородная б.
 туберкулезная б. кожа

уксуснокислая б.

Б. Дюкрея-Унна
БАЛ, -а,

БАЛАНИТ, -а, m alebo **БАЛЯНИТ**, -а, m

БАЛАНОПОСТИТ, -а, m

БАЛАНОРЕЯ, -ии,
БАЛАНС, -а,

азотистый б.
 белковый б.
БАЛАНТИДИИ, -ии, m alebo **БАЛЯНТИДИИ**, -ии,
БАЛДЫЯН, -а

БАЛКА, -и, f gen. pl. -лок

гиалиновая б.
 печеночная б.

baktéria, tyčinka, palička (Bacterium, Bacteriae)
 dusík viažúca baktéria
 hydrogenomonas
 hnílobná baktéria
 pyogénna, hnisotvorná baktéria
 gramnegatívna baktéria
 denitrifikujúca baktéria
 pravá baktéria mliečného kvasenia
 acidorezistentná, kyselinovzdorná baktéria

črevná týfová baktéria
 baktéria maslového kvasenia
 baktéria mliečného kvasenia
 nitratačná, nitrátová baktéria
 svetielkujúca, fluoreskujúca baktéria

sírovodíková baktéria
 Kochov tuberkulózný bacil (Mycobacterium tuberculosis Kochi)
 octová baktéria, baktéria octového kvasenia

Dücreyov — Unnov hemofil
 m skr. (toxicol.) BAL (britishantilewisit)

m balanitída, zápal žaluďa (balanitis)
 m balanopostitída, zápal žaluďa a predložky (balanoposthitis)

f balanorea (balanorrhoea)
 m 1. rovnováha, 2. bilancia, rozpočet
 dusíková bilancia

bielkovinová bilancia
 m (zool.) balantidium (Balantidium)
 m (bot.) valeriána lekárska (Valeriana officinalis L.)
 (hist.) trámčina, trámec, pruh, stípec (buniek)
 hyalínový trámec, pruh
 pečeňový trámec, pruh pečeňových buniek

б. клепок
БАЛЛОТИРОВАТЬ, -ирую, -ируешь
 alebo **БАЛЛОТИРОВАТЬ**, -ирую
 -ируешь
БАЛЬЗАМ, -а
 канадский б.
 кедровый б.
 копейский б.
 перуанский б. alebo перуанский б.
 толуанский б.
БАЛЬЗАМИН, -а,
БАЛЯНИТ, -а m alebo
БАЛЯНИТ, -а, m
БАНГАЛОРЕ
БАНДАЖ, -а, alebo
 грыжевой б.
 пупочный б.
 б. для беременной
 б. для пупочной грыжи
БАНДАЖ-НАБРЮШНИК, -а,
БАНКА, -и, f gen. pl. -нок
 бировская б.
 бомбажная б.
 консервная б.
 кровеносная б.
 кровососная б.
 б. с притёртой пробкой
БАНЯ, -и, f gen. pl. бань
 лушечная б.
БАНЯ-ПРОПУСКНИК, -а,
БАРАБАН, -а,

pruh, stípec buniek
 pedok. balotovať
 m (farm.) balzam (Balsamum)
 kanadský balzam
 cédrový balzam
 kopaivový balzam (Balsamum copaivae)
 peruánsky balzam (Balsamum peruvianum)
 toluánsky balzam (Balsamum de Tolu)
 m (bot.) netýkavka (Impatiens L.)
 a, m balanitída, zápal žalúda (balanitis)
 neskl. m (inf.) bangalore (endemická indická škvrnivka)
 m bandáž, obväz, pás
 prietržový pás (bracherium)
 pupočný pás
 ťarchavostný pás
 bandáž na pupočnú prietrž
 m bandážový obväz brucha
 1. banka (nádob); fľaša, pohár,
 2. plechovka na konzervy, konzerva (fyzioterap.) Bierova banka
 plechovka s bombážou
 konzerva
 krvná banka
 banka na odsávanie krvi, Bierova banka (na vyvolanie pasívnej hyperémie)
 (chem.) banka so zabrušenou zátkou
 baňa, sauna, (parné) kúpele, kúpeľ
 kúpele so sprchami
 m (hyg.) profylaktický, ošisto-dezinfekčný kúpeľ
 m 1. bubon, 2. (chír.) sterilizačný bubon

стиральный б.
БАРАБАННЫЙ
БАРАБАННОСОЩЕВИДНЫЙ
БАРАК, -а,
 инфекционный б.
 тифозный б.
БАРАНИЙ
БАРАНКА, -и,
БАРАНЧИК, -а,
 б. плосколистный
БАРАШЕК, -шка,
BARBAMYL, -а,
BARBARIS, -а,
BARBARISOSЫЕ, -ых,
BARBITURAT, -а,
ВАРИЙ, -и,а,
 азотнокислый б.
 азотистокислый б.
 двухромовокислый б.
 едкий б.
 кислый углекислый б.
БАРТОЛИН, -а,
БАРТОЛИНИТ, -а,
БАРЬЕР, -а
 гемато-ликворный б.
 гемато-энцефалический б.
 эпидимный б.
БАТТАРИЗМ, -а,

práčka
 (anat.) bubienkový
 (anat.) bubienkovososákový (tympanomastoides)
 m barak, drevená budova
 infekčný barak
 týfový barak (pri epidémiách)
 baraní
 f praclík
 m 1. (bot.) prvosienska (Primula L.), 2. (vet.) baranok
 (bot.) starček širokolistý (Senecio latyrophyllus DC.)
 m (vet.) jahňa, baranček
 m (farm.) barbamyľ (Barbamyľ, Amytal-natrium)
 m (bot.) dráč (Berberis L.)
 subst. pl. (bot.) dráčovité (Berberidaceae)
 m (chem.) barbiturát, derivát kyseliny barbitárovej
 m (chem.) baryum (Baryum) Ba dusičnan bárnatý (Baryum nitricum) Ba (NO₃)₂
 dusitan bárnatý (Baryum nitrosium) Ba (NO₂)₂
 dvojchroman bárnatý (Baryum bichromicum) BaCr₂ O₇
 hydroxyd bárnatý (Baryum hydroxydatum, Baryum oxydatum hydricum, Baryta hydrica) Ba (OH)₂
 primárny uhličitan bárnatý (Baryum bicarbonicum)
 m Bartholinus (meno)
 m bartholinitída, zápal Bartholínovej žľazy (bartholinitis)
 m bariéra, prieграда, zábrana
 hemato-likvorová bariéra
 hemato-encefalická bariéra
 ependymová bariéra
 m batarizmus (rýchla reč)

БАХРОМА, -ы, f alebo БАХРОМ-КА, -и, f gen. pl. -мок яничниковая б.	strapec (fimbria)
б. морского коня	vaječníkový strapec (fimbria ovarica)
б. трубы	strapec hipokampa (fimbria thalypocampi)
б. яйцехода	strapec vajíčkovodu (fimbria tubae uterinae)
БАЦИЛЛА, -ы, лефтерская б. столбнячанка б.	strapec vajíčkovodu (fimbria tubae uterinae) f (bakt.) bacil (Bacillus) Löfflerov bacil tetanový bacil (Bacillus tetani, Clostridium tetani)
б. злокачественного отёка	bacil zhubného opuchu (Bacillus oedematis maligni, Clostridium septicum, Vibrio septique)
у сибирской язвы	bacil antraxu (Bacillus anthracis)
БАЦИЛЛОВЫДЕЛИТЕЛЬ, -я, БАЦИЛЛОЗ, -а, БАЦИЛЛОНОСИТЕЛЬ, -а, БАЦИЛЛОНОСИТЕЛЬСТВО, -а, и alebo БАЦИЛЛОНОШЕНИЕ, -ия,	m vylučovateľ bacilov, zárodokov m bacilóza (bacillosis) m bacilonosie n bacilonosičstvo

Jaroslav Savuřák, Konštantín Barna a Pavol Halagovec

DISKUSIA

ПОЗНАМКИ К АНАТОМИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Za prípravu II. vydania slovenského znenia Borovanského *Anatómie* pre zdravotnícke školy sa zistilo, že Komisia pre lekársku terminológiu pri Ústave slovenského jazyka SAV prekladá názov *vertebrae caudales (coccygicae)* ako *kostrčové stavce (chvostové stavce, SON II, 1954, 79)*, avšak zložené tvary *symphysis sacrococcygica, ligamenta sacrococcygica* prekladá s použitím podstatného mena *trťáč* (SON II, 1955, 182). R. 1954 prevzala teda spomenutá komisia Ladzianskeho názov *kostrč*, ale r. 1955 akceptovala za ten istý útvar názov *trťáč*. To svedčí o nejednotnosti a neustálenosti a o možnosti zastat sa názvu *kostrč* a poukázať na nevhodnosť názvu *trťáč*.

S prekladom *vertebrae coccygicae, os coccygis* a zložených názvov so slovom *trťáč* nemožno súhlasiť z dôvodov vecných a etických.

Zaužívaným, každému laikovi aj lekárovi pochopiteľným názvom *kostrčové stavce, kostrč* prekladáme lat. označenie posledných, koncových stavcov chrbtovej kosti, *vertebrae coccygicae, os coccygis*. Je to názov, ktorý sa jasne vzťahuje len na kostené útvary, presne definovateľné a opisateľné. ľudový výraz *trťáč* (alebo v niektorých krajoch *trtol*) sa v nijakom prípade nevzťahuje len na kosti, ale vždy na celú oblasť, ktorá sa v každom prípade nekladá len z kostí, ale aj z mäkkých častí a z kože; vzťahuje sa na celok, ktorý niektorí ľudia — po kuchynskej príprave — jedia, niektorí nie. Nie je teda možné takýto ľudový výraz, ktorý sa k tomu ešte vzťahuje len na hydinu, ale nie na cicavce, proste preniesť do vedeckej humánnej anatómie. Podľa jazyka ľudu má *trťáč* len hydina; keďže ho antropoidné opice nemajú, nevlem, prečo by ho mal mať homo sapiens. V tejto súvislosti treba podotknúť, že Popesko vo svojej učebnici normálnej anatómie hospodárskych zvierat názov *trťáč* neuvádza, pozná len *kostrčovú kosť, chvostové stavce a chvostové svaly, chvostovú fasciu*. Názov *musculus sacrococcygicus* prekladá ako *dvihač (ohýbač) chvosta*. Keďže veterinárna anatómia nepozná názov *trťáč*, nie je tu dôvod, pre ktorý by ho bolo treba zavádzať do anatómie človeka.

Argumentácia, že názov *trťáč* treba prijať preto, lebo je to dobré ľudové slovo, neobstoí z dvoch dôvodov. Predovšetkým nevyjadruje to, čo je *os coccygis*, lebo za slovami *kostrč a trťáč* stojí rôzny materiálny substrát, a napokon má toto slovo určitý pejoratívny nádech. Keby sme napriek tomu prijali tento názov, museli by sme — pre dôslednosť — anulovať prijaté napr. *semenník* miesto *vajca (testis)*, hoci tento názov je tiež dobrý a ľudový, dokonca ľudovejší ako *trťáč*! Ale prijatie názvu *semenník* miesto *vajce* je svedectvom, že Komisia pre lekársku terminológiu bola vedená nielen snahou o pojmovú presnosť, ale aj vzácnym citom jazykovej etiky; nech ju tento neopustí ani v ďalšej práci!

Vidieť teda, že zavedenie názvu *trťáč* do odborného anatomického názvoslovia je nielen neodôvodnené, ale dokonca nesprávne a nemiestne.

Keď sa jednoznačne prihovám za *kostrč* proti *trťáču*, neznamená to, že by nebolo užitočné hľadať iný názov namiesto jazykovo málo výrazného *kostrča*. *Vertebrae caudales (coccygicae)* tvoria koniec chrbtovej kosti — sú to teda koncové stavce, ktoré zrastajú v koncovú kosť.

Nech by však tie zakrpatené *vertebrae coccygicae* boli už *kostrčové, chvostové* alebo *koncové*, ale nijako nemôžu byť *trťáčové* — veď by na nás niekto mohol použiť Horatiovu „caudam trahere“!

E. R. Meitner

P. Popesko: *Základy anatómie hospodárskych zvierat*, Štátne pôdohospodárske nakladateľstvo, Bratislava 1954, str. 345, viaz. Kčs 49,10.

Vydaním Popeskových *Základov anatómie hospodárskych zvierat* bola slovenská normálna morfológia obohatená o prácu, ktorá áže maľ nemalý vplyv na teóriu a prax. Dve veci treba hodnotiť kladne: že sa autor na takú prácu so zdarným výsledkom podujal, čím dal slovenskému národu do rúk prvú slovenskú systematickú anatómiu vôbec (keď odhládname od slovenského znenia Borovanovského *Anatómie človeka*, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1954), a že sa snažil používať slovenské tvaroslovné názvoslovie. Toto názvoslovie síce nie je nepresné, ale predsa sú v ňom neželateľné nejasnosti a nejednotnosti; na niektoré z nich chcem v týchto poznámkach poukázať.

Základom slovenskej morfolologickej nomenklatúry sú a zostávajú Lazdianskeho *Nomina anatomica* (1935); na ich novom vydaní pracuje Komisia pre lekársku terminológiu pri Ústave slovenského jazyka SAV.

Ladziansky označuje *thorax* ako *hrudník*, *hrud'*; spomínaná komisia sa priklonila k názvu *hrudník*, poukazujúc na to, že slovo *hrud'* je vhodnejšie pre oblasť básnickej tvorby. Je teda aj vo veterinárnej anatómii neželateľný názov *hrud'* a z toho odvodené názvy *hrudná končatina*, *hrudné stavce* (15, 51 a i.). Malo byť *hrudník* a *hrudníková končatina*, *hrudníkové stavce* a pod.

Regio occipitalis je v *Nomina anatomica* označená ako *záhlavná oblasť*, čo je názov nielen zaužívaný, ale aj výstižnejší ako *tylo* (14, 15, 54). Treba aj pripomenúť, že sa nemôže *regio occipitalis* volať *tylová krajina*, *fovea nuchalis zátylie* a *nucha šija* (14, 15).

Názov *medzisánčie* (14) pre *regio submandibularis* nie je šťastne volený, lebo vyvoláva dojem dvoch sánok, zatiaľ čo ide o oblasť medzi oboma ramenami sánky, takže aj názov *vetvy sánky* vnáša do veci neodôvodnenú nomenklatúrnu nejednotnosť; uvedená oblasť sa výhodne môže volať *podšánková oblasť*.

Autor si myslí, že názov *hlavový kĺb* (49) pre art. atlantooccipitalis nie je vhodný, lebo nevylučuje ani len topológiu tohto útvaru, a keďže v oblasti hlavy máme ešte jeden kĺb — *sánkový* — je to označenie nepresné. Treba preto dať prednosť názvu *nosičovozáhlavný kĺb*.

Na str. 15 je ďalšia nedôslednosť, keď sa *sternum* označuje ako *hrudná kosť*, ale používa sa názov *hrudník*. Na tej istej strane sa pre oblasť mostíka používa názov *hrud'*, ktorého nevhodnosť sme už odôvodnili. Preto by bolo lepšie, aby sa táto oblasť volala *mostíková oblasť*, pravda, za predpokladu, že by sa pre *sternum* prijal príslušné substantívne označenie.

Ďalej treba upozorniť na nesprávne označenie *regio lumbalis* ako *bedrová oblasť*; správne ju označujeme ako *drieková*, lebo *lumbus* = *driek*. Preto nemôžu byť ani *bedrové stavce* (43), ale len *driekové*.

Nepresnosť zistujeme pri *regio ilica*, ktorú označuje autor ako *slabinu*. Tento názov je však vyhradený pre *regio inguinalis*, zatiaľ čo pre *ilium* máme *bedro*; teda má byť aj *bedrová oblasť*.

Fossa poplitea nemožno označiť ako *podkolenná jama*, lebo neleží pod kolenom, ale dorzálné od neho; bude to teda *zákolenná jama*.

Na nevhodnosť názvu *holenná kosť* a odovodením som upozornil už vo svojom príspevku v č. 4, roč. 1954 tohto časopisu. Tam možno nájsť aj postoj k názvom *predpätie* a *podpätie*.

Na str. 32 je nepresnosť pri vyratúvaní orgánových sústav; nie je vôbec spomenutá sústava zmyslových orgánov a spoločné označenie tráviaceho a dýchacieho aparátu ako *črevná sústava* je — aj keď embryologicky odôvodnené — predsa len neodstatným rozšírením tak presne vymedzeného pojmu, ako je črevo. Dôslednosť by potom vyžadovala, aby sme spoločným názvom označili sústavu so svalovou a nervovú s kožnou a zmyslovými orgánmi — a predsa to z dôvodov opisných a didaktických nerobíme.

Medzi opisom atlasu v texte na obrázku (44, 45) je nejednotnosť: raz je reč o *nosičových krídlach*, druhý raz o *krídlach nosiča*, pričom toto označenie považuje autor za výhodnejšie.

Na str. 85 je nepresnosť v rozlišovaní názvov *svalovina* a *svaly*. Pod svalovinou rozumieme materiálny substrát svalov — teda svalové tkanivo, z ktorého sa skladajú jednotlivé formované jednotky — svaly. Nemôžeme teda hovoriť o *mimickej svalovine* — lebo máme len *príetne pruhovalú*, *hladkú* a *srdcovú svalovinu* — ale len o *mimických svaloch*. To isté platí o názve *čuvacia svalovina*.

Ďalej treba poukázať na potrebu uvádzať celé pojmy v latinškej alebo slovenskej terminológii. Napr. *dorzálny pilovitý sval* (90, 98) sa celkom dobre môže volať *zádný pilovitý sval*.

Na str. 117 je nepresnosť v označení svalov dorzálny steny brušnej dutiny. *M. ilicus* sa síce správne volá *bedrovec* (alebo *bederný sval*), ale nemôže sa tak volať aj *m. quadratus lumborum*; tu je možný len názov *štvorhranný driekový sval*.

Pri opise priebehu cieľ sme zvyknutí sledovať ich podľa smeru krvného prúdu: *preto neodstupujú duté žily z pravej predsiene* (201), ale do nej vstupujú, ako je to už správne uvedené o 10 stránok ďalej.

Pomenovanie *corpus callosum* ako *mozočové teleso* (246) je síce doslovný preklad (*callum* — *mozočovitá*, *tvrdá koža*, *mozoč*, *škrupina*, *otučilosť*), ale predstava, ktorú tento pojem vyvoláva, je nevhodná aj pre vec aj pre jej uloženie. Keďže ide o ten istý útvar aj z hľadiska

komparatívnej anatómie, bolo by užitočné zostať pri osvedčenom a vžitom názve *svorové teleso*, ktorý vyvolá predstavu zvierania, spájania (hemisfér), a to zodpovedá jeho funkcii po stránke morfolologickej a fyziologickej.

Truncus nervi sympathici možno miesto *sympatický kmeň* (269) dobre preložiť ako *útrobový kmeň*, pričom tento názov naznačuje jeho uloženie a funkčný vzťah.

Pre *hypophysis cerebri* máme zaužívaný názov *mozgový podvesok* alebo topograficky a funkčne vyhovujúcejší názov *podmozgová žláza* (dr. Ondruš).

Z týchto poznámok, ktoré si nerobia nárok na úplnosť, vidieť, že Popeskovo dielo potrebuje v ďalších vydaniach, ktoré mu autor želá, spracovania a zlepšenia v zmysle zjednotenia slovenskej anatomickej terminológie. Práca na novom vydaní Ladzianskeho *Nomina anatomica* je v plnom prúde; úzka spolupráca veterinárnych anatómov bude len k dobrej slovenskej normálnej anatómii.

E. R. Meitner

J. A. Kobzistýj—V. V. Pruglo, *Úspechy Čkalovovho kolchozu*. Preložil J. Jurčík. Vydalo Štátne pôdohospodárske nakladateľstvo, Bratislava 1955, str. 160, brož. Kčs 5,35.

Nebýva zvykom písať recenzie (najmä nie u nás) o takých popularizačných brožúrach, ako je táto, tým skôr, že ide o preklad z ruštiny, a to o preklad pre skúsenejšieho prekladateľa vcelku nenáročný. Mimoriadnu pozornosť si však zasluhuje táto kniha pre svoje štylistické hodnoty, pre spôsob, akým autori podávajú látku.

Obsahom knižky je vlastne stručné zopakovanie a názorné podanie základných otázok celej živočíšnej i rastlinnej výroby, formou je opis práce, života a rozvoja konkrétneho subjektu, Čkalovovho kolchozu v Dnepropetrovskej oblasti. Členovia tohto kolchozu sú takto nositeľom deja a odborný opis sa tak stáva rozprávaním o udalostiach v kolchoze.

Tento spôsob podania látky sa nevyhnutne prejavuje aj na jazykovej forme. Veľmi často je podmet vyjadrený slovami *Čkalovov kolchoz*, *Čkalovovci*, *kolchozníci* a pod., a to aj vtedy, keď je reč o všeobecne platných veciach. Miesto všeobecného tvrdenia, že zlé obrábanie pôdy je škodlivé, hovorí sa v tejto knižke, že *Čkalovovci nestrpia zlé obrábanie pôdy* (44). Podobne aj všeobecne známa skúsenosť, že dobre pripravenú siláž možno skladovať aj niekoľko rokov, vyjadruje sa zase s poukazom na konkrétny podmet: *Kolchozníci z Čkalovovho kolchozu vedia, že dobre pripravenú siláž možno skladovať i niekoľko rokov* (126).

Pravda, niekedy sa takýto podmet aj zbytočne opakuje, ako vidieť na tomto príklade: *Kolchozníci Čkalovovho kolchozu veľmi dobre pocho-*

pili, aký ohromný úžitok majú rastliny z hnojív. Kolchozníci sa z vlastnej skúsenosti presvedčili, že hnojivo pre rastliny nie je iba zdrojom výživy, ale i prostriedkom na zvyšovanie odolnosti proti suchu a nepríaznivým podmienkam pri prezimovávaní (50). V tomto citáte by zrejme nemusela byť veta *Kolchozníci sa z vlastnej skúsenosti presvedčili*.

Nie je tu zriedkavý ani taký typ, v ktorom sa podmet zamlčuje, lebo je známy z tesne predchádzajúcej vety. Uvedieme aspoň jeden príklad: *Správnemu uskladneniu a veľmi dobrej príprave osivového materiálu venujú Čkalovovci veľkú pozornosť. Dobre vedia, že vysokokvalitné odrodové semená sú záklátym fondom každej úrody* (56).

Z tohto základného spôsobu podávania látky sa v roboberanej knižke vybočuje iba veľmi zriedkavo. Vety s neosobným podmetom, hoci ich výskyt by bol celkom pochopiteľný, vyskytujú sa tu veľmi zriedka. Preto pôsobia pomerne nápadne, mohli by sme povedať, že sú štylisticky príznakové. Ako typický príklad možno uviesť napr. vetu *Plocha určená pre kukuricu po ozimnej pšenici sa hneď po zbere obilia podmetla do hĺbky 5—6 cm* (77), hoci tesne pred ňou je veta s neosobným podmetom v 3. osobe množného čísla: *... používali agrotechnické opatrenia*. Používanie neosobného podmetu so zámenom sa je teda vybočením z celkovej línie, možno ho pokladať za narušenie štýlu.

Ďalším prvkom, ktorým sa dosahuje oživenie a skonkrétnenie rozprávania, sú časté uvádzacie vety, v ktorých sa nevslovuje vlastná myšlienka, ale iba sa naznačuje, že príde veta obsahujúca dôležitú, hlavnú myšlienku. Sú to najmä spojenia je *zaujímavé, že; samozrejme, že; vieme, že; z uvedených údajov vidíme, že; takto vidíme, že; treba zdôisti poukazať na to, že; z mnohých údajov vidíme, že*. Podobnú funkciu majú aj podmienkové vety typu *Ak vezmeme do úvahy, že* alebo výrazy, v ktorých sa používa 1. osoba množného čísla, napr. *Preberme si v krátkosti techniku, ako príklad uvádzame a pod*.

Všetkými týmito prostriedkami sa obsah približuje čitateľovmu chápaniu.

Z uvedených príkladov vidieť, že autori v origináli hojne využívajú prvky typické pre popularizačný štýl a že aj prekladateľ sa ich snaží podľa možnosti zachovať. Štylistickú hodnotu knižky zväčšuje aj majstrovske využitie paralelity v spájaní viet, najmä vedľajších. Uvedieme len dva typické príklady: *Tieto plány usmerňujú všetkých kolchozníkov na to, aby komplexne uplatňovali agrotechniku, aby dôsledne vykonávali praktické pokyny, vypracované za účasti agrónoma a zamerané na získanie vysokých úrod na pozemkoch pridelených pracovním skupinám a čatám, a napokon aby celý komplex osvedčenej agrotechniky používali na rozsiahlych lánoch celej osevnjej plochy* (66—67).

Druhý príklad: Jeho úspechy svedčia o tom, že čkalovcovi vedeli správne zorganizovať spoločné hospodárstvo svojho kolchozu, že využívajú všetky prednosti veľkého socialistického hospodárstva a že uskutocňujú socialistické zásady: „Každý podľa svojich schopností, každému podľa jeho práce“ (6).

Podobným štylistickým prostriedkom je aj hromadenie podmetov a ich zhrnutie výrazom *to je, všetci a pod*. Zase uvedieme len dva príklady: *Vedúci pracovníci kolchozov i kolchozníci, agrónomi i vedeckí pracovníci, študenti Poľnohospodárskeho inštitútu i poslucháči oblastnej školy pre prípravu predsedov kolchozov, novinári, básnici i spisovatelia, všetci prichádzajú ku čkalovcovom, študujú ich bohaté skúsenosti...* (5). *Boj za vysokú kvalitu každej práce, vysoké požiadavky kladené pri preberaní práce od všetkých kolchozníkov, vzájomná pomoc a vzájomná kontrola pri socialistickom sítaní medzi pracovními skupinami a čatami, pri ktorom sa kladie osobitný dôraz na plnenie kvalitatívnych ukazovateľov — to všetko vedie k zlepšeniu práce na poliach a v konečnom výsledku k zvýšeniu úrod na každom hektári zasiatej plochy.*

Je prirodzené, že aj v popularizačnej práci treba používať odborné termíny. Možno predpokladať, že v ruskom origináli boli všetky termíny správne a všeobecne zrozumiteľné, čo je pre popularizačnú prácu prvoradou požiadavkou. V slovenskom preklade však podľa známych termínov, ako napr. *tovarovosť obilnín* (16), *nedeliteľný fond* (22), *priemerná dojivosť* (24), *porovnávacía cena* (32), uvádzajú sa aj také termíny, ktoré slovenskému čitateľovi sotva budú zrozumiteľné. Termíny, ako *kľmne kabašky* (28), *Kolesovov meč* (57), *fabrické závesy* (62), *haeder* (87) bolo treba vysvetliť, a to podľa našej mieny nie azda poznámkami pod čiarou alebo slovníčkom vzadu, lež priamym vložením vysvetľujúceho textu do hlavného textu knihy. Porušila by sa tým síce vernosť predkladu, ale zachoval by sa celkový popularizačný ráz výkladu.

Napokon treba poznamenať, že i pri celkove uspokojujúcej úrovni prekladu vkrúžlo doň i niekoľko zrejmych rusizmov. Za rusizmus považujeme napr. spojenie *ohromný úžitok miesto veľký úžitok* (50), *osvojili si zelený pás m. zaviedli* (126), *pomocou mohutnej energetickej a vysokej techniky* (62), *vysokoproduktívne využívajú traktory* (64), *vysoká úroveň mechanizácie m. vysoký stupeň mechanizácie* (62) a pod.

Bolo by možné upozorniť aj na niektoré gramatické a interpunkčné nedôslednosti, ba miestami aj priamo chyby, ale to nie je cieľom týchto poznámok. Chceli sme upozorniť iba na niektoré štylistické prostriedky popularizačného výkladu a ukázať, že v tejto knižke sa využívajú účelne a úspešne.

Ján Horecký

Slovenská botanická nomenklatúra. Pappačorasty (Pteridophyta) a semenné rastliny (Spermatophyta). Spracoval prof. dr. Ján Martin Novacký s Komisiou pre botanickú terminológiu. Vydala Slovenská akadémia vied v Bratislave 1954 ako 11. zväzok Odbornej terminológie, str. 228, kart. Kés 23,—.

Slovenská botanická nomenklatúra ako 11. zväzok Odbornej terminológie má podstatne iný ráz než predchádzajúce zväzky. Neuvádzajú sa tu názvy rastlín s príslušným opisom, ale — ako to už názov hovorí — máme tu odborné spracované systematické utriedenie botanických názvov, a to v ich vedeckom (latinským) i slovenskom znení. Takýto spôsob spracovania, kde je každý slovenský názov dostatočne „vysvetlený“ medzinárodným platným latinským ekvivalentom, je nepochybne určený predovšetkým pre odborníkov. Každý z nich si môže nájsť nové slovenské pomenovanie pomocou známeho latinského názvu, a to tým ľahšie, že vzadu je priložený aj prehľadný latinský abecedný zoznam uvádzaných termínov.

Ďalší abecedný zoznam, slovenské botanické názvy, umiestnený za latinským zoznamom, nepochybne má byť pomôckou nielen pre odborníkov botanikov, ale aj pre záujemcov nebotanikov, ktorí v rozličných okolnostiach prichodia do styku s botanickými názvami. Práve z hľadiska tejto skupiny používateľov pokúsim sa o niekoľko pripomienok k tejto publikácii.

Ako sa dozvedáme z úvodu prof. Novackého, predsedu Komisie pre botanickú terminológiu a hlavného spracovateľa tejto nomenklatúry, *Slovenská botanická nomenklatúra* nadväzuje na slovenskú časť *Kveteny ČSR*, ktorú vydal docent Jozef Dostál (Praha 1950). Slovenské názvy rastlín do tejto *Kveteny* spracoval sám prof. Novacký ako zberateľ a znalec nielen našej flóry, ale aj jej najrozmanitejších ľudových názvov. Do Dostálovej *Kveteny* dostalo sa však i veľa názvov, ktoré si vyžadovali dôkladnejšie prediskutovanie, čo sa uskutočnilo práve pri pripravách *Slovenskej botanickej nomenklatúry*.

Základom tejto nomenklatúry sú ľudové názvy, z ktorých viaceré sa už dávnejšie zaužívali v širokých vrstvách zásluhou školských učebníc prof. Novackého i náučnej a popularizačnej literatúry z tohto odboru. Ďalej sú tu do slovenskej podoby upravené vedecké názvy rastlín, pre ktoré nebolo domáceho názvu, potom sú tu názvy kalkované a napokon názvy novotvorené živými slovotvornými sufixami, obyčajne k základom z ľudového jazyka.

Obraz o zmenách a úpravách možno získať len porovnaním abecedných zoznamov slovenských názvov v Dostálovej *Kvetene* a v *Slovenskej botanickej nomenklatúre*. Hneď od počiatku sa ukazuje, že nešlo len o hláskové a pravopisné úpravy („ajbis“ na *ibis*, „anjelika“ na *angelika*, „basela“ na *basela*, „bergenia“ na *bergénia*, „hulevník“

na *huľavník*, „*bowlesia*“ na *bovlézia*, „*burák*“ na *borák* atď.), ale i o úpravy závažné z hľadiska tvorenia slovenských slov („*bederník*“ na *bedrovník*, „*senenka*“ na *senovka* a pod.). Tieto zásahy sú opodstatnené a veľmi správne z hľadiska jazykového, ale neznamenajú nijaký podstatný zásah do samého názvoslovia. Škoda len, že sa to nevykonalo dôsledne; napr. zostala *grindélia*, *rochelia*, hoci je *hakélia*; *biakštonia*, hoci je *dantónia*; *cineraria*, hoci by sme podľa živej výslovnosti očakávali *cinerária*.

Pri porovnávaní oboch zoznamov stretávame sa však aj s mnohými podstatnými odlišnosťami. V Dostálovi uvedenému názvu „*bertramka*“ odpovedá v novej nomenklatúre *anacyklus*, namiesto „*borytu*“ je tu *farbovník*, namiesto „*hladyša*“ *lazerník*, „*Hlodáš*“ sa zmenil na *ulez*, „*hydozel*“ na *arábku*, „*hydozeliček*“ na *arábovku*, „*lekorica*“ na *sladké drievko*, „*timoj*“ na *lazer*, „*tremdava*“ na *jasenec*, „*upolin*“ na *žltoklav*, „*úpor*“ na *elatinku*, „*úrazník*“ na *machovičku*, „*červený smrek*“ na *smrekovec* atď., aby sme uviedli aspoň niektoré, ako sme ich náhodným porovnaním zistili. Zásahy tohto druhu sú naozaj podstatné. Dostali sa do názvoslovia dobré ľudové i umele tvorené názvy a súčasne sa nahradili predbežne vypožičané české názvy, ktoré nemajú v ľudovej slovenskej reči príslušné ekvivalenty, a to často v podobe upravených názvov latinských. Ide tu o zásahy závažné, ale ak z odborného hľadiska vyhovujú, z jazykovej stránky by nebolo zásadných námietok.

Z odborného hľadiska je opodstatnená a paralelné s tým i z jazykového hľadiska správna zásada úpravy názvov rastlinných rodov na také pomenovania, „aby nebolo zhodných oficiálnych názvov pre rôzne rastlinné druhy(!) ...“ (porov. v úvode na str. 6). Týmto sa nepriamo postavila i požiadavka, aby rodové názvy boli podľa možnosti jednoslovné, takže by sa prívlastky mohli využívať pre názvy jednotlivých druhov. Práve z hľadiska tejto zásadnej tendencie treba uznať oprávnenosť zmeny názvu „*červený smrek*“ na *smrekovec*, lebo jestvuje príbuzný druh *smrek*, ku ktorému patrí napr. *smrek obyčajný*, *s. alpský*, *s. sibírsky*, *s. sivý*, *s. čierny* atď. Popri týchto názvoch by „*červený smrek*“ mohol zväzdať k chápaniu, že nejde o nový rod, ale len o druh z príslušného rodu. Teda z odborného i jazykového hľadiska názov *smrekovec* dobre obstojí, i keď sa už ozvali hlasy proti nemu. Uvedením nového odborného názvu sa predsa z hovorového štýlu spisovného jazyka názov „*červený smrek*“ nevylučuje. Bude ho možno ďalej používať napr. i v beletrii ako príznané neodborného, hovorového štýlu. Veď je rovnako bežným javom, že napr. chlorid sodný nazývame soľou, i keď z hľadiska chemickej systematiky má presne určené pomenovanie ako zlúčenina NaCl.

Pokiaľ ide o technický postup, hádam by aj pri názve *smrekovec* bolo bývalo aspoň pre začiatok správnejšie uviesť popri novom názve

aj starý názov „*červený smrek*“, ako to nachádzame aj na inom meste. Pri rodovom názve *dorycnium* je totiž v zátvorke aj názov *biela ďateľina*.

Prednosťou novej slovenskej botanickej nomenklatúry je, že sa pripúšťa pomerne málo synonym. Ak sa niekde vyskytujú, ide zaiste o prípady, v ktorých sa komisia predbežne nedohodla alebo je paralela aj v latinskom pomenovaní (napr. dvojice *dorycnium* — *biela ďateľina*; *víkoveť* — *bôbokveť*, kedysi známe pod názvom *motýľkoveť* a pod.).

Pozoruhodný kus práce sa vykonalo využitím rozmanitých sufixov na rozličné rodové pomenovania tvorené od jedného slovného základu. Tento zjav je bežný aj v latinskej nomenklatúre *Gentiana* — *Gentianella*, *Valeriana* — *Valerianella*, *Knautia* — *Knautiosa* atď.). V slovenčine je tento typ využitý v oveľa väčšej miere. Nejde teda len o paralely s menovanými latinskými názvami (*horec* — *horček*, *valéria* — *valeriánka*, *chrastavec* — *chrastavica*), ale aj o samostatné, často novoutvorené pomenovania, a to nielen s dvoma, ale aj s viacerými sufixami, napr. *borievka* — *borovica*, *nátrník* — *nátrznica*, *falia* — *faliovka* — *faliovník*; *kuklica* — *kukličník* — *kuklika*; *papraď* — *papradka* — *papradník* — *papradovec* — *papradie* atď. V niektorých prípadoch mohla komisia postupovať trochu rezervovanejšie. Napr. druhové názvy *papulienka*, *kručníčka*, *kôprovník* nemajú dost terminologický charakter, lebo sufixy *-ienka*, *-ička*, *-ník* pôsobia príliš expresívne, i keď ide azda o prevzaté ľudové názvy. Bolo by vhodné použiť iné odvodzovacie sufixy. Podobne expresívnejšie vyznievajú zdobené názvy *buruštek*, *cypruštek* ako *čertkuskok* so zdobňujúcou príponou *-ok*.

Napokon ešte niekoľko pripomienok k prídavným menám, pomocou ktorých sa tvoria druhové mená. Mnohé z nich sú veľmi prízračné a vhodné (*ranostaj širokolistý*, *vika lesná*, *v. vtáčia*, *v. riedkokvetá*, *v. veľkopodá*, *v. siata* atď.), ale niekde zostali prídavné mená takého druhu, ktoré nič nehovoria ani z hľadiska latinského názvu, napr. *smrek silcanský* (*Picea falcata*). Podobne bude treba zrevidovať tvorenie množstva zložených adjektív, s ktorými sa tu stretávame. Napr. nezodpovedá adjektívum *drapľavovetvistý* v názve: *vřba drapľavovetvistá*. Alebo ide o charakteristickú vlastnosť, že má drapľavé vetvy, a potom by tu malo byť adjektívum *drapľavovetvá*, alebo ide len o množstvo vetiev bez ohľadu na drapľavosť a potom by mohla byť *vetvistá*. Podobne sa treba zamyslieť nad adjektívami typu *nabelastý*, *natrpkastý*. Adjektíva, ktorými sa má vyjadriť malý stupeň nejakej vlastnosti, tvoria sa príponou *-astý*, *-avý* a bez predpony, teda od *biely belastý*, od *trpký trpkastý*.

Pokiaľ ide o technickú stránku novej nomenklatúry, drobnejšie ťaž-

kosti vzniknú používateľovi tým, že z abecedného zoznamu vypadli niektoré názvy (*žerucha, jazmin, papulienka, cer, osika, slámenka*), niekde sú uvedené mylné strany alebo poradové číslo rodu (*vikovité — bôbovité?*) a niekde je (tlačovou chybou) diferencia v názvoch, napr. vzadu je *hrdobarka*, ale v systematicke na str. 120 *hrdobradka*. Len podľa iných miest môže neodborník zistiť, že ide o *hrdobarku*, lebo je *železník hrdobarkolistý, veronika hrdobarkovitá, zárasa hrdobarková*.

Vzniká teraz len otázka rázu technického, či nová *Slovenská bota-nická nomenklatura* naozaj môže prispieť k rozšíreniu týchto názvov. Je to dosť pochybné, pretože nikde v nej nie je osobitný zoznam názvov, ktoré sa zmenili, aby si záujemca mohol porovnať pôvodný alebo už starší názov s novým. Tak napr. ak niekto hľadá *hydazel*, v slovenskom abecednom zozname nomenklatury ho nenájde. Musí si teda vyhľadať tento názov v Dostálovi, kde podľa udanej strany možno určiť aj latin-ský názov. Ten treba zas hľadať v latinskom abecednom zozname novej nomenklatury a podľa udanej cifry možno nájsť v nomenklature aj príslušný nový slovenský názov. Takýto — hoci jedine možný spôsob — je zaisť veľmi nepraktický a odradí nejedného záujemcu.

Hoci máme k Slovenskej botanickej nomenklature pomerne dost rozličných pripomienok, predsa si uvedomujeme, že sa vykonal pri ur-čovaní slovenských názvov pekný kus práce a že diskusia, ktorá sa ešte rozvíja v radoch odborníkov i záujemcov, pomôže časom odstrániť všetky drobnejšie nedostatky.

Marta Marsinová

Oprava

V Slovenskom odbornom názvosloví III, 1955, č. 10 na str. 311 bol pri lámaní nedopatrením vynechaný posledný riadok v príspevku B. Ondruša. Posledný odsek tohto príspevku má znieť takto:

Moje poznámky sa týkajú pojmov patologických, prípadne his-tologických, ku ktorým mám vŕaň. Ostatne termíny, zväčša em-bryologické, som si nevšimol.

DOKUMENTY K PROTIFEUDÁL-NYM BOJOM SLOVENSKEHO LUDU (1113—1848)

Publikácia je druhým zväzkom populárnovednej edície Historické ústavy Slovenskej akadémie vied — oddelenia pre vydávanie prameňov, ktorá na vydanie pri-pravila Alžbeta Gácsová.

Toto dielo oboznamuje so stá-ročným bojom nášho ľudu za feudalizmom. Dokumenty uverej-nené v tejto publikácii sú zjav-ným, i keď ďaleko nie vyčerpá-vajúcim svedectvom toho, že smi slovenský ľud sa nikdy nezmlčil s feudálnym pomádkom, založe-ným na násilí a vykorisťovaní, ale že viedol neustály boj proti feudálnym vykorisťovateľom.

Pri výbere dokumentov k pro-tifeudálnemu boju nášho ľudu sa vychádzalo zo štruktúry feudál-nej spoločnosti. Publikácia obsa-huje predovšetkým dokumenty, v ktorých sa najvýraznejšie od-zrkadľujú všetky formy pro-tifeudálneho boja slovenských pod-daných, teda boj medzi základ-nými antagonistickými triedami feudálneho spoločenského poriad-ku. Do publikácie sú za začlené i tie dokumenty, ktoré zachytili boj meštáckej chudoby proti vy-koristšovaniu, najmä boj bančovníkov proti ťažšom a patriciátu; boj ostatných príslušníkov meštáckej chudoby, napr. tovaršiov, ná-mezdných síl na stavbách, vo v-nútroch, je tiež zaznamenaný. Doteraz známe dokumenty sú doplnené i samostatným archív-ným výskumom.

Aby sa staročné hrdinské boje slovenského ľudu, proti vykorisť-ovaniu proti panskej svojvôli a útlaku priblížili každému obča-novi našej vlasti, sú cudzojazy-čné dokumenty k protifeudálnemu hnutiu preložené do slovenského. Prekladateľ a dokumentov sa u-

silovali predovšetkým o to, aby čo najvýraznejšie zachytili obsah príslušného dokumentu.

K textom je pripojená príloha s fotokópiami niekoľkých listov a miestny register.

SAV, Bratislava 1955, strán 355, cena viaz. Kčs 56,—.

Alexander Noskovič JÁN CHALUPKA, TVORCA SLOVENSKEJ VESELOHRY

Kniha je prvým monografickým spracovaním dramatického diela nášho popredného satirika minu-lého storočia a je preto cenným prínosom nielen pre našu literár-nu históriu, ale aj vítaným po-mocníkom dramaturgiám našich divadiel pri výbere hier z domácej klasiky. Ako hlavnú úlohu si au-tor stanovil „priblížiť Chalupkovu dramatickú tvorbu, poukázať na jej historický význam a hodnoty, ktoré z nej robia živú súčasť úloh nášho divadla“. Okrem vyčerpá-vajúceho rozboru a hodnotenia jednotlivých Chalupkových hier najmä po stránke inscenačnej prináša štúdia prehľad doteraj-sích hodnotení Chalupkovej dra-matickej tvorby, jeho stručný vi-votopis a hlbšie sa zapodieva pro-blematikou Chalupkovej satiry a jeho realizmu. Nové postrehy v pohľade na jeho dielo a spravod-livé hodnotenie dramatického od-kazu nášho klasika, ktorý zaují-ma dôležité miesto v realistickéh líni slovenského divadelníctva, približujú ho nášmu dnešku vy-zdvihnutím živých prvkov jeho dramatického diela.

V stavbe diela voil A. Nosko-vič rozbor a hodnotenie tej ktorej hry v poradí, v akom vznikali, a nie v akom boli vydávané. Tento postup najprímernejšie zodpove-dá problematiku Chalupkovej ve-selechnej tvorby, ktorá sa už pre svoje veľké časové rozpätie (1830